

ZAGREBAČKI NAZIVI S PRIDJEVIMA KAMENI/KAMENIT

Posrijedi je staro kolebanje nasliedeno još iz prošlog stoljeća, a pojavljuje se i u beletristici i u stručnoj literaturi. Odnosi se u prvom redu na poznati kulturno-historijski spomenik grada Zagreba: Kamenita vrata. Mislim da je dubletu izazvala težnja da se poštokave nazivi koji se osjećaju kao kajkavski. Kao takav je zacijelo smatran i autentični naziv toga staroga objekta s pridjevom *kamenit*.

U starijim jezikoslovnim priručnicima naglašava se razlika u značenju između pridjeva *kameni* i *kamenit*. Iveković¹ razlikuje po značenju pridjeve *kamenu* (njem. *steinern*, tj. od kamena i *kamenit* (njem. *steinig*, tj. gdje ima mnogo kamenja). Svi primjeri nisu mu baš u skladu s tom podjelom. S. v. 2. *kamen* za značenje *steinern* navodi i primjer: „Svu kamenu Bosnu prelećaše.” Maretić je u vezi s tom problematikom znatno oprezniji. U svojem Savjetniku² ima, doduše, *kamenit* u značenju „steinig, na pr. kamenita brda, t. j. puna kamenja;” ali odmah dodaje: „može po svjedocanstvu ARj. značiti i: *steinern*, t. j. onaj, koji je od kamena, na pr. kamenita kula, kamenito srce.” U Pavešićevu Savjetniku³ *kamenit* „znači 'pun kamenja', npr. kamenit put”. I dalje: „Za ono što je od kamena napravljeno kaže se da je *kameno*, npr. kamena klupa, kameni dvor, kameni sud. Iako mnogi pisci upotrebljavaju *kamenit* u oba značenja, bolje je čuvati razliku.”

U Babićevu najnovijem djelu, utemeljenom na znanstvenim spoznajama suvreme-

ne lingvistike, iscrpno je obradena i tvorba pridjeva sa sufiksom *-it*.⁴ Vidimo da se uz *kamenit* (*kāmenit*) javlja usporednica s nultim sufiksom, i to u određenom obliku: kameni. (Neodređeni oblik radi jasnoće katkad očito zahtijeva sufiks *-it*.) Prema tome, dobar je i jedan i drugi naziv: *kamenit* i kameni. Pritom je, možda *kamenit* u značenju *steinern* blago stilski obilježen.

Izrazom *Kamena vrata* služio se i Šenoa u svom najpoznatijem romanu *Zlatarovo zlato* (kojim je znatno pridonio popularnosti toga objekta), a vjerujem da je time utjecao i na neke suvremenike. No, za taj oblik ima potvrda i u novijim publikacijama o Zagrebu.⁵

Na zapadnom obronku Medvednice nalaze se stijene s lokalnim imenom *Kameniti svati* (nekoć: Zakleti svati). Vjerojatno najviše po Šenoinoj pjesmi *Kameni svatovi*, u književnom se jeziku ustalio naziv *Kameni svati*, a tu i tamo nalazimo i *Kamene svatove*,⁶ premda alternativno još živi i lokalni lik *Kameniti svati*, te je donekadno postojala istoimena gostionica podno tih stijena (u Jablanovcu).

Nasuprot tome, mislim da je tradicionalni naziv *Kamenita vrata* uhvatio predu-bok korijen u hrvatskom književnom jeziku, a da bi novo, makar i pravilno ime moglo ostati trajno prihvaćeno. S tim objektom nerazdvojivo je, naime, povezan duboko uvriježeni kult, koji se odražava napose u Domjanićevoj pjesmi *Pri Kamenitih vratih*,⁷

⁴ Stjepan Babić: *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku, nacrt za gramatiku*, JAZU – Globus, Zagreb 1986, str. 418, t. 1589.

⁵ Usp. Ivan Kampuš i dr. Igor Karaman: *Tisućljetni Zagreb*, Školska knjiga, Zagreb 1975, str. 27, i dalje

⁶ Usp. Dr. Željko Poljak: *Medvednica*, IV. izdanje, Planinarski savez Hrvatske, Zagreb 1976, str. 59 i dalje

⁷ Usp. Dragutin Domjanić: *V suncu i senci*, litografirano izdanje, Zagreb 1927.

¹ Dr. F(rancisko) Iveković i dr. Ivan Broz: *Rječnik hrvatskoga jezika*, Zagreb 1901.

² Dr. T(omo) Maretić: *Hrvatski ili srpski jezični savjetnik*, JAZU, Zagreb 1924.

³ *Jezični savjetnik s gramatikom*, uredio dr. Slavko Pavešić, Matica hrvatska, Zagreb 1971.

a i u poznatoj Matoševoj pjesmi *Gnijezdo bez sokola*. I Jagoda Truhelka, premda potpuno neovisna o kajkavskom narječju, u svojoj pretežno autobiografskoj zbirci⁸ razlikuje morfološki zagrebačka *Kamenita vrata* od osječkoga *Kamenog križa*, a oba objekta spominje upravo u vezi s njihovim kulturnim značenjem. Lik *Kamenita vrata* očito prevladava i u literaturi i u općoj uporabi, pa ga osim u Szabo⁹ nalazimo npr. i u objavljenim radovima Franje Buntaka i Lelje Dobronić.¹⁰ S tim oblikom usklađeno je i ime ulice što vodi do tih vrata, a nazvane *Kamenitom ulicom*.

U Zagrebu imamo još i naziv *Kameniti stol* za lokaciju na dijelu Remetske ceste sjeverno od Mirogoja.

Smatram da nema opravdanih razloga da se tradicionalni, povijesni naziv *Kamenita vrata* izbjegava, a još manje, da mu se uskrati zavičajno pravo koje u hrvatskom književnom jeziku stvarno uživa uz nazive *Kamenita ulica* i *Kameniti stol*.

Spomenute stijene na Medvednici poznate pod sada već uvriježenim imenom *Kameni svati* nisu pod nekim drugim nazivom toliko tradicijom obilježene kao što su to prethodna imena. Stoga Šenoin pridjev u tom nazivu ne bi trebao zamijeniti lokalnim likom. No, sama imenica *svati* očito ima svojstvo autentična toponima, te ga valja sačuvati.

Na temelju svega izloženog mogli bismo predložiti da se poštuju zagrebački nazivi *Kamenita vrata*, *Kamenita ulica*, *Kameniti stol*, a na Medvednici *Kameni svati*.

Ivan Pelz

⁸ Jagoda Truhelka: *Crni i bijeli dani* (III. knjiga zbirke *Zlatni danci*), Matica hrvatska, Zagreb 1944, str. 323.

⁹ Gjuro Szabo: *Stari Zagreb*, Vasić i Horvat. Zagreb 1941, str. 21. i dalje

¹⁰ Časopis *Kaj*, V, br. 7/8, Zagreb 1972, str. 34. i dalje; VII, br. 7/8, Zagreb, str. 17 i dalje

O ZAGREBAČKIM TOPONIMIMA

I. Pelz svojim člancima o zagrebačkim toponimima pokreće zanimljivu problematiku. Bilo bi naime veoma lijepo kad bismo do 900. obljetnice grada Zagreba sredili zagrebačke toponime u mjeri u kojoj se to može, bar u teoriji ako ne i u praksi, znajući da će nešto unatoč svemu ostati dvojako jer nešto rješava i vrijeme.

Uz dobra zapažanja i vrijedne podatke I. Pelz upućuje i na dobra rješenja, ali neke misli trebaju objašnjenje i dopuna. Normativne odluke nisu katkada jednostavne ni za lingviste pa o njima valja raspravljati dok sve ne bude potpuno jasno. Ne bi bilo dobro kad bi tko, uvjeren da koji toponim nije u skladu s normom, brzopletno ga promijenio, a poslije se pokazalo da nišmo bili u pravu, kao što se npr. dogodilo s *Medveščakom* /*Medveščakom*.

Kad što i nije u skladu sa sustavom i određenom normom, a ustaljeno je, ne treba to bez krupna razloga mijenjati (*quiete non movere*). To u prvom redu vrijedi za pridjeve na *-ski* u spominjanim nazivima i kad mislimo da su posvećeni jednoj osobi i da bi po sustavu trebali imati sufikse *-ov*, *-ev*, *-in* jer se sufiksom *-ski* izriče odnos prema množini, kao što lijepo pokazuje opreka *Frankopanov* 'koji se odnosi na jednog određenog Frankopana': *frankopanski* 'koji se odnosi na Frankopane ili bilo kojega Frankopana'.

Mislim da se moramo složiti s I. Pelzom kad kaže da je tradicija preduboko ukorijenjena da bi se u praksi prihvatilo preimеноvanje Frankopanske, Jurjevske i Margaretske ulice, a pogotovu Šimunske ceste koja je nazvana po naselju. Tako je normalan i pridjev *ksaverski* prema predjelu *Ksaver*. Razmišljati bi se moglo o *Ćirilometodskoj ulici*, ali s velikim oprezom s obzirom na promjenu.